

Polskie Biblioteki Cyfrowe a prawo

Bożena Bednarek-Michalska
Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, 2011

Status prawny materiałów w PBC?

Dlaczego powinniśmy jasno określić status prawny obiektu cyfrowego?

1. Ponieważ musimy tworzyć biblioteki cyfrowe zgodnie z prawem;
2. Ponieważ czytelnicy muszą dostać dokładną informację, co wolno im z danym utworem robić, jak z niego skorzystać;
3. Ponieważ długoterminowe zarządzanie zasobem cyfrowym tego wymaga;
4. Ponieważ reprezentujemy instytucje publiczne, na które nałożone są szczególne zasady, np. transparentności postępowania.
5. Ponieważ nasze zasoby idą do Europeany i jest to konieczność.

Czy mamy takie możliwości, żeby to zrobić?

Dzięki schematowi Dublin Core Terms mamy wyraźne pola opisu, gdzie prawna informacja może się znaleźć.

Nazwa terminu: Rights

URI: <http://purl.org/dc/terms/rights>

Etykieta: Prawa

Definicja: Informacje o prawach zawartych w zasobie lub o prawach do zasobu.

Komentarz: Zazwyczaj informacje o prawach zawierają klauzule dotyczące praw własności związanych z zasobem, w tym praw własności intelektualnej.

Rodzaj terminu: Property

Uszczegóławia: <http://purl.org/dc/elements/1.1/rights>

Należy do zakresu: <http://purl.org/dc/terms/RightsStatement>

Wersja: <http://dublincore.org/usage/terms/history/#rightsT-001>

Dodatkowe pola: Właściciel praw, Licencja, Prawa dostępu

Kto musi podjąć decyzję?

W przypadku bibliotek cyfrowych będzie musiał to zrobić bibliotekarz. Na dodatek absolutnie nie będzie miał pewności, że jego ustalenia nie zostaną zakwestionowane, może okazać się, że znajdzie się ktoś, czyje roszczenie będzie zasadne. Dlatego warto w „zasadach udostępniania” zawrzeć klauzulę zabezpieczającą: *Jeśli do biblioteki cyfrowej wpłynie uzasadniony protest związany z prawem autorskim, upublicznione wcześniej dzieło zostanie przesunięte do archiwum zamkniętego.*

<http://kpbk.umk.pl/dlibra/text?id=polityka>

Więcej informacji: Lektury: Domena publiczna - przepisy prawne. Opracowane przez Krzysztofa Siewicza na rzecz projektu Wolne Lektury. Tryb dostępu:

http://wiki.wolnepodreczniki.pl/Lektury:Domena_publiczna_-_przepisy_prawne

Jak to wygląda na świecie?

1. Mamy do czynienia z wielością i różnorodnością zapisów;
2. Coraz częściej jednak zapis statusu prawnego pojawia się przy utworze w schemacie DC;
3. Każdy kraj ma swoją kulturę i tradycję prawną;
4. Nie ma jasnych procedur sprawdzania statusu prawnego materiałów cyfrowych (kalkulatory);
5. Nie ma przyjętych jednolitych standardów i instrukcji zapisu tego statusu;
6. Europeana ma od 2011 roku pierwsze zalecenia dla providerów danych.

Zalecenia Europeany

W drugiej połowie 2010 roku Europeana wdrożyła kolejną wersję schematu *Europeana Semantic Elements*, oznaczoną numerem 3.3. Od tego momentu stało się koniecznym określanie zasad, na jakich poszczególne obiekty dostępne są dla użytkowników Europeany. Stworzono także bardzo szczegółową instrukcję dla dostawców danych (w tym krajowych agregatorów takich jak PCS5) jak należy obiekty opisać, by mogły być przyjęte do Europeany. Zapisano w niej, że status obiektu cyfrowego należy opisać jak następuje:

- Domena publiczna
- Dowolna licencja z rodziny licencji Creative Commons
- Prawa zastrzeżone – dostęp nieograniczony
- Prawa zastrzeżone – dostęp ograniczony
- Prawa zastrzeżone – dostęp płatny
- Nieznane

Jak to wygląda w Polsce?

- Mamy do czynienia z wielością zapisów;
- Mamy do czynienia z błędami prawnymi;
- Wiele bibliotek nie ma w ogóle wypełnionego pola prawa w opisie bibliograficznym;
- Nie ma przyjętych jednolitych standardów i instrukcji zapisu tego statusu w Polsce, choć są zalecenia.
- PFBN pracuje nad polskim schematem [PLMET](#)

Pola opisu PRAWA w sieci PBC?

W Polskich bibliotekach cyfrowych panuje bałagan i dowolność, która często jest konsekwencją niewiedzy prawnej i małego doświadczenia w tym zakresie.

W Polsce były organizowane warsztaty i seminaria prawne, na których powstały zalecenia, jak należy oznaczać materiały.

Udział we wspólnej sieci zobowiązuje nas do ujednoczenia zapisów.

Status materiałów - generalnie

Generalnie mamy do czynienia z dwoma głównymi statusami materiałów:

1. albo są wolne od praw autorskich (Not Copyrighted)

Bibliotekarz sprawdza i oznacza w bibliotece cyfrowej, że należą do domeny publicznej. Daje czytelnikowi informację, co to znaczy DP, bo termin nie jest znany powszechnie. Do tego zbioru należą najstarsze materiały, w dużej mierze już XIX wieczne.

2. albo podlegają prawu autorskiemu (Copyrighted)

Bibliotekarz informuje użytkownika i zaznacza, na jakich zasadach i zgodnie z jakimi procedurami prawnymi materiał jest upubliczniany w Internecie.

NOT COPYRIGHTED

Materiały wolne od ograniczeń praw autorskich
wchodzą do domeny publicznej,
stają się naszym dobrem wspólnym

Co to jest pojęcie domena publiczna, czy jej definicja
istnieje w polskim prawie autorskim?

Definicja Domeny Publicznej

- Domena Publiczna (Public domain) dobro wspólne – definiowana dla zasobów cyfrowych
- Domena publiczna to także pojęcie prawne, choć w polskim prawie autorskim nie pojawia się, jest rozumiana jako narzędzie gwarantowania dostępu do nauki, edukacji i kultury. Daje wszystkim obywatelom nieograniczone prawo do dzieł, których wykorzystanie nie podlega restrykcjom i ograniczeniom, ponieważ prawa majątkowe do twórczości wygasły lub twórczość ta nigdy nie była chroniona* lub nie jest przedmiotem prawa autorskiego. Domena publiczna definiowana jest jako abstrakcyjny zbiór utworów, które nie są kontrolowane, zabezpieczone czy zawłaszczane przez kogoś na mocy systemu własności intelektualnej. Określenie to ma wskazywać, że utwory są “własnością publiczną”, dostępne dla każdego z nas, do wykorzystania w dowolnym celu.
- *W polskim prawie autorskim nie są chronione: akty normatywne lub ich urzędowe projekty, urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole, opublikowane opisy patentowe lub ochronne, proste informacje prasowe.

Domena Publiczna

- Manifest Domeny Publicznej - <http://publicdomainmanifesto.org/>
- Oprócz utworów z mocy prawa formalnie należących do domeny publicznej istnieje także wiele wartościowych prac, które indywidualni twórcy dobrowolnie udostępnili na korzystnych warunkach, tworząc prywatnie skonstruowane dobro wspólne.

Utwór z domeny publicznej w KPBC

- Prawa: Domena publiczna (public domain)
- Prawa dostępu: Dla wszystkich bez ograniczeń. Więcej...
<http://kpbc.umk.pl/dlibra/text?id=polityka#pd>

odsyłamy użytkowników do wyjaśnień, co to pojęcie oznacza. Ponieważ na razie nie mamy definicji DP w prawie polskim, to posługujemy się jedynie potocznym objaśnieniem, które ma ułatwić życie nam i użytkownikowi.

Wyjaśnienie dla czytelnika - KPBC

Domena publiczna obejmuje materiały nie objęte restrykcjami polskiego prawa autorskiego lub co do których prawa te wygasły. Materiały, które trafiają do domeny publicznej są własnością wspólną dostępną dla każdego do wykorzystania w swobodny sposób i w dowolnym celu z poszanowaniem praw autorskich osobistych. Do domeny publicznej należą zawsze materiały, których polskie prawo autorskie nie chroni: akty normatywne lub ich urzędowe projekty, urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole, opublikowane opisy patentowe lub ochronne, proste informacje prasowe. Zgodnie z ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. 1994 nr 24 poz. 83 z późn. zmian.) prawa majątkowe wygasają jeśli:

1. twórcy, współtwórcy nie żyją od 70 lat,
2. upłynęło 70 lat od daty pierwszego rozpowszechnienia utworu anonimowego,
3. w odniesieniu do utworu audiowizualnego - od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób:

głównego reżysera, autora scenariusza, operatora obrazu, autora dialogów, kompozytora muzyki.

Wyjaśnienie to nie wyczerpuje wszystkich przypadków, które prawo autorskie opisuje. Trzeba je analizować zawsze osobno w odniesieniu do każdego utworu.

Opis bibliograficzny w KPBC

Informacja bibliograficzna : (bibliographic metadata)

Tytuł : Orędownik Urzędowy powiatu Żnińskiego 1923.11.28 R.36 nr 93

Opis : Czasopismo jest kontynuacją "Orędownika Powiatowego".

Wydawca : Ksycki, Leon

Data wydania : 1923

Typ zasobu : czasopismo

Format : image/x.djvu

Język : pol

Prawa : Domena publiczna (Public domain)

Prawa dostępu : Dla wszystkich bez ograniczeń ; [Więcej...](#)

Identyfikator zasobu : [oai:kpbc.umk.pl:48477](https://oai.kpbc.umk.pl/48477)

Digitalizacja : Biblioteka Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Lokalizacja oryginału : Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Bydgoszczy

COPYRIGHTED

Materiały podlegają prawu autorskiemu.

Możemy je digitalizować, archiwizować i **upubliczniać** tylko za zgodą autorów lub ich spadkobierców. Zgoda taka zwykle jest udzielana stronie zainteresowanej na podstawie licencji (umowy) w formie pisemnej.

Pola opisu: PRAWA (rights)

Term: Rights

Etykieta: Prawa

Definicja: Informacje o prawach zawartych w zasobie lub o prawach do zasobu. Ang.: Information about rights held in and over the resource

Komentarz: Zazwyczaj informacje o prawach zawierają klauzule dotyczące praw własności związanych z zasobem, w tym praw własności intelektualnej. Ang.: Typically, rights information includes a statement about various property rights associated with the resource, including intellectual property rights.

W KPBC wpisujemy w to pole: *Wszystkie prawa zastrzeżone* lub *Nie wszystkie prawa zastrzeżone*:

Prawa : *Wszystkie prawa zastrzeżone (copyrighted)*

Właściciel praw : *Górski, Waław*

Licencja : *Licencja UMK (university licence)*

Prawa dostępu : *Dla wszystkich w zakresie dozwolonego użytku (for everybody as a fair use)*

Rekord w KPBC: <http://kpsc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=44869>

Właściciel praw

Term: rightsHolder

Etykieta: Właściciel praw

Definicja: Osoba lub instytucja mająca prawa do zasobu lub nimi zarządzająca.

Rodzaj terminu: własność (property)

W KPBC będzie to: żyjący autor właściciel praw osobistych i majątkowych, instytucja lub osoba, która wykupiła prawa majątkowe lub po śmierci autora spadkobierca właściciel praw majątkowych.

Rekord w KPBC: <http://kpbk.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=47447>

Licencja

Term: License

- Etykieta: Licencja
- Definicja: Dokument prawny oficjalnie pozwalający na dysponowanie danym utworem. Ang.: A legal document giving official permission to do something with the resource.
- Rodzaj Terminu: Własność ([Property](#))
- Uszczegóławia: <http://purl.org/dc/elements/1.1/rights>
- Uszczegóławia: <http://purl.org/dc/terms/rights>
- Należy do zakresu: <http://purl.org/dc/terms/LicenseDocument>
- Wersja: <http://dublincore.org/usage/terms/history/#license-002>
- W KPBC będzie to Licencja instytucjonalna UMK, UKW i innych partnerów, każdy partner podpisuje swoją licencję, ale o tym samym kształcie, żeby KPBC miała jednolity status lub licencje CC. Licencję instytucjonalną opracowano w Instytucie Prawa i Wynalazczosci Intelktualnej UJ. Jej kształt musi być dobrze opracowany, by biblioteka cyfrowa mogła swobodnie funkcjonować: <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=30556>
- [Prawa](#) : Nie wszystkie prawa zastrzeżone
- [Właściciel praw](#) : Majdowski, Andrzej
- [Licencja](#) : Creative Commons; by-nc 3.0 pl ;
- [Prawa dostępu](#) : Dla wszystkich zgodnie z powyższą licencją ; [Więcej...](#)

Prawa dostępu

Term: accessRights

URI: <http://purl.org/dc/terms/accessRights>

Etykieta: Prawa dostępu

Definicja: Informacje o tym, kto ma dostęp do zasobu lub wskazanie statusu bezpieczeństwa.

Komentarz: Prawa dostępu mogą zawierać informacje o dostępie lub jego ograniczeniach ze względu na ochronę prywatności, bezpieczeństwo lub inne reguły.

Rodzaj terminu: Property

Wersja: <http://dublincore.org/usage/terms/history/#accessRights-002>

W KPBC mamy określone kto może korzystać z obiektu i w jakim zakresie. Odsyłamy w tym miejscu czytelnika do objaśnień CC lub naszych własnych. Można samodzielnie określić klauzulę, musi być zbieżna z licencją: *Dla wszystkich zgodnie z powyższą licencją, Dla zalogowanych zgodnie z dozwolonym użytkowaniem, dla Wszystkich bez ograniczeń itp.*

Zasady ogólne w PBC

W polityce ogólnej (regulaminie udostępniania, zasadach) bibliotek cyfrowych powinny się znaleźć informacje o tym, co jest chronione i na jakiej podstawie prawnej:

1. Ochrona oprogramowania (system, program komputerowy)
2. Ochrona bazy danych (pliki, metadane)
3. Ochrona materiałów piśmienniczych, audi/video i innych (kolekcji, zasobów)

Przy czym należy pamiętać o tym, że jeśli wyżej wymienione elementy ochrony były tworzone w instytucjach publicznych lub za pieniądze publiczne, to są nie tylko własnością tej instytucji, ale i obywatela.

Zasady ogólne w KPBC

Zasady udostępniania, gromadzenia i zabezpieczania kolekcji KPBC

1. Udostępnianie danych (metadane, pliki) KPBC
2. Udostępnianie materiałów archiwizowanych w KPBC
3. Domena publiczna
4. Polityka gromadzenia materiałów w KPBC
5. Polityka zabezpieczania kolekcji

Uwagi końcowe!

Polskie biblioteki cyfrowe powinny jak najszybciej ujednolicić zapisy o statusie prawnym materiałów cyfrowych, dostosować je do Europeany, dać jasną informację wszystkim użytkownikom na świecie (pol. eng.), co wolno z danym materiałem zrobić.

Dziękuję za uwagę!

Bożena Bednarek-Michalska
Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu
[Praca udostępniona na licencji CC BY-SA 3.0](#)